

LBRIS

We know

Cristian Ciocan
(coordonator)

Viorica Avram • Dorica Boltașu Nicolae • Mioara Colțea

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

ghid de pregătire pentru clasa a X-a

NICULESCU

Argument	5
Basmul cult	
Povestea lui Harap-Alb	9
Povestirea în ramă	
Hanu Ancuței	31
Fântâna dintre plopî	36
Nuvela realist-psihologică	
Moara cu noroc	49
Nuvela fantastică	
La țigănci	72
Romanul obiectiv	
Ion	83
Romanul de analiză psihologică	
Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război	105
Romantismul	127
Mihai Eminescu	128
Poezia iubirii și a naturii – Floare albastră	132
Poemul filosofic – Luceafărul	145
Simbolismul	164
Simbolismul românesc – George Bacovia	166
Poezia simbolistă – Decor	168
– Lacustră	175
Modernismul	
Poezia ermetică – Ion Barbu	183
Riga Crypto și lapona Enigel	187

Neomodernismul	197
Nichita Stănescu	197
Leoaică tânără, iubirea	199
Postmodernismul	206
Postmodernismul românesc – Mircea Cărtărescu	208
Poema chiuvetei	210
Dramaturgia	215
Comedia – O scrisoare pierdută	217
Drama – Suflete tari	235
– Jocul ielelor	247
Bibliografie critică generală	259

Povestea lui Harap-Alb

de Ion Creangă

I. Definiția fantasticului

Termenul de **fantastic** provine din latinescul *phantasticus* („privitor la imaginație”) sau *phantasma* („plăsmuire”). Acesta desemnează o categorie estetică prin care se reflectă metamorfozarea realității, pătrunderea brutală a misterului în contingent, „o încălcare a ordinii recunoscute, o rupere aproape insuportabilă de lumea reală”. (Roger Caillois, *În inima fantasticului*)

Tzvetan Todorov, în *Introducere în literatura fantastică*, stabilește mai multe categorii ale fantasticului: straniul, fantasticul propriu-zis și miraculosul. **Miraculosul** este acea formă a fantasticului care presupune situarea – încă de la început – a evenimentelor și a personajelor în sfera irealului, a imposibilului. Cititorul și personajul acceptă convenția fabulosului, a pătrunderii într-un univers supranatural care se organizează după reguli proprii, care nu au corespondent în lumea reală și, de aceea, nu percep ca stranie sau nefirească ruptura dintre real-ireal. „În cadrul miraculosului elementele supranaturale nu provoacă vreă reacție particulară nici personajelor, nici cititorului. Nu atitudinea față de evenimentele relatate este caracteristică miraculosului, ci însăși natura acestor evenimente”, spune Tzvetan Todorov în studiul său dedicat literaturii fantastice. În acest context, fabulosul pare „verosimil”, prin raportare la realitatea estetică a textului, și nu la realitatea obiectivă. Finalul scrierii miraculoase este închis, situându-se în sfera imposibilului, a irealității.

Ca operă fantastică, **basmul** aparține categoriei **miraculosului**, deoarece încă de la început cititorul știe că se află într-o lume ireală, cu întâmplări unice și fabuloase, datorită formulei introductive: „A fost odată ca niciodată...” și a diverselor trimiteri la supranatural. Universul în care se pătrunde este total diferit de cel real, încălcând regulile normalității atât la nivelul reperelor spațio-temporale (împărății, tărâmurii magice), cât și al personajelor (zmei, balauri) și al acțiunii (metamorfoze, depășiri de probe cu ajutorul unor obiecte magice). Finalul, la rândul său, se situează în zona imposibilului prin fericirea care durează la nesfârșit.

II. Definiția basmului

Etimologic, termenul **basm** provine din limba slavonă (*basni*), unde are sensul de „născocire, scormonire”.

Conform *Dicționarului de termeni literari*, **basmul** este o specie a epicii populare și culte, în proză sau în versuri, unde se narează întâmplări fantastice ale unor personaje imaginare, aflate în luptă cu forțe nefaste pe care ajung să le învingă.

Pentru G. Călinescu (în *Estetica basmului*), **basmul** este „o oglindire a vieții în moduri fabuloase”, a cărei caracteristică este aceea că „eroii nu sunt numai oameni, ci anume ființe himerice, animale”.

III. Trăsăturile basmului

- tema luptei dintre forțele binelui și forțele răului;
- motive specifice: împăratul fără urmași, superioritatea mezinului, călătoria inițiată, probele (depășite), căsătoria, recompensele eroului etc.;
- formule inițiale, mediane, finale;
- caracterul stereotip al acțiunii și al personajelor;
- prezența a două tărâmuri: real și ireal/întrepătrunderea planurilor real-fabulos;
- personaje ajutătoare;
- prezența donatorilor;
- personaje animaliere;
- personaje care întruchipează valori etice: binele și răul;
- timpul și spațiul sunt vagi, nedeterminate;
- folosirea de cifre și de obiecte magice;
- caracter moralizator-educativ (răul este pedepsit, iar binele învinge).

IV. Date biografice despre Ion Creangă

- 1 martie/10 iunie 1837/1839 – se naște la Humulești;
- 1867 – scrie *Metodă nouă de scriere și citire pentru uzul clasei I primare*;
- 1875 – se întâlnește cu Mihai Eminescu, devenindu-i cel mai bun prieten;
– Mihai Eminescu îl introduce la „Junimea” și îl convinge să scrie și să-și publice *Amintirile* și *Poveștile*.
- 1875 – debutează cu povestea *Soacra cu trei nurori*, în „Convorbiri literare”;
- 1881-1889 – apar cele patru părți ale *Amintirilor din copilărie*;
- 1889 – moare, în bojdeuca din Țicău.

V. Poveștile lui Creangă – prezentare generală

Poveștile lui Ion Creangă au fost publicate în revista „Convorbiri literare”, în perioada 1875-1878, și reprezintă latura cea mai cunoscută a creației sale. Originalitatea lor constă în deplasarea accentului de la epic spre moral, de la general la particular, în individualizarea foarte clară a eroilor, în reducerea fantasticului la dimensiunile verosimilului, în apropierea de firesc, ceea ce l-a determinat pe Garabet Ibrăileanu să le considere „adevărate nuvele din viața de la țară”.

VI. Povestea lui Harap-Alb – generalități

Povestea lui Harap-Alb a apărut în revista „Convorbiri literare”, la 1 august 1877. A fost considerată „o adevărată epopee a poporului român” (Garabet Ibrăileanu),

un basm unic în literatura română „nu numai prin dimensiuni, dar și ca valoare etică și estetică” (Lazăr Șăineanu), „însăși sinteza basmului românesc: toată filosofia noastră populară, între fatalitatea răului și ideala căutare a binelui, se lămu-rește în încercările grele ale fiului de împărat”. (Pompiliu Constantinescu)

VII. Titlul

Titlul este un element paratextual care orientează lectura, indicând tema unui text literar.

Poate fi reprezentat de un motiv literar, numele unui personaj, reperul spațial sau temporal, de un element paratextual (specia literară) sau poate fi construit pe tehnica așteptării frustrate.

Titlul basmului *Povestea lui Harap-Alb* anunță tema textului, și anume prezen-tarea întâmplărilor din viața protagonistului.

Acesta face totodată trimitere la caracterul fictiv, nerealist al întâmplărilor narate (*povestea*) și cuprinde numele personajului (*Harap-Alb*), nume dat de Spân în momentul în care acesta îi jură că îl va sluji până va muri și va învia.

VIII. Tema

Tema este aspectul general al realității, prezentat într-o operă literară. Ea reprezintă sensul global al textului, fiind constituită din totalitatea sen-surilor elementelor operei.

La fel ca în basmele populare, în *Povestea lui Harap-Alb* Creangă păstrează neschimbat sensul **luptei dintre forțele binelui**, reprezentate de Harap-Alb, Sfânta Duminică, cal, cei cinci uriași, și **forțele răului**, întruchipate de Spân și Împăratul Roșu.

Originalitate:

! Acestei confruntări, dintre forțele binelui și cele ale răului, i se adaugă **tema destinului**, pe care personajul principal trebuie să și-l împlinească, parcurgând un drum inițiat, menit a-l determina să descopere lumea, dar mai ales să se descopere. Predestinarea este anunțată încă de la începutul basmului de cuvintele bătrânei înțelepte, care îi dezvăluie crăișorului că va deveni un împărat mare și puternic: „*Puțin mai este, și ai să ajungi împărat, care n-a mai stat altul pe fața pământului așa de iubit, de slăvit și de puternic.*”

Basmul tratează ideea ciclicității existenței umane, întrucât protagonistul pare a parcurge același traseu inițiat ca și tatăl său, în tinerețe, având asupra lui hainele, armele și calul părintelui.

IX. Motivele literare

Motivul literar este unitatea minimală a operei literare, prin care se concretizează tema. **Motivul** este reprezentat de o situație, un obiect, o persoană, un număr, care prin repetare în mai multe opere literare capătă valoare de simbol.

Motivul care se repetă într-un text literar se numește **leitmotiv**.

În *Povestea lui Harap-Alb*, **tema** este dezvoltată pe **motivele specifice lumii basmului popular**:

- motivul împăratului fără succesori la tron (Împăratul Verde);
- motivul superiorității mezinului (Harap-Alb);
- motivul podului – trecerea în alt orizont existențial;
- motivul călătoriei;
- motivul inversării rolurilor;
- motivul probelor: – proba milei;
 - proba curajului;
 - probele Spânului: aducerea salatei din Grădina Ursului, aducerea pietrelor prețioase și a capului cerbului din Poiana Cerbului, aducerea fetei Împăratului Roșu;
 - probele Împăratului Roșu: camera încinsă, alegerea macului de nisip, păzirea fetei, ghicirea fetei;
 - proba fetei: aducerea apei vii și a apei moarte, precum și a celor trei smicele de măr dulce.
- motivul căsătoriei;
- motivul recompensei.

Originalitate:

Ceea ce diferențiază **basmul lui Creangă** de **basmul popular** este **numărul foarte mare de probe** la care este supus personajul central din opera sa, în raport cu cele trei obstacole pe care trebuia să le depășească, în mod tradițional, protagonistul textelor folclorice. Rolul acestor încercări este de a accentua caracterul formativ al călătoriei, care nu mai presupune doar cunoașterea lumii, ci și descoperirea unor calități umane și dobândirea trășaturilor necesare pentru a fi un bun împărat.

Astfel, confruntarea cu ursul reprezintă **proba vredniciei și a înțelepciunii** (ursul reprezentând războinicul, iar pielea ursului, totemul), iar omorârea cerbului (ca simbol al frumuseții ucigătoare), **proba curajului și a răbdării**. Prin depășirea acestor probe, Harap-Alb preia atributele lor, recompense ale învingătorului care amintesc de „mitul crengii de aur”. Întâlnirea cu furnicile și albinele reprezintă **proba altruismului și a prețuirii celor neînsem-**

nați. Funicile reprezintă teluricul, hârnicia și modestia, iar albinele, celestul, solidaritatea, dualitatea (venin/miere). **Proba prieteniei** este simbolizată de întâlnirea cu cei cinci uriași, imagine a forțelor stihiale și a trăsăturilor umane duse la extrem.

O altă particularitate a *Poveștii lui Harap-Alb* o reprezintă perspectiva asupra motivului căsătoriei: fata Împăratului Roșu nu se căsătorește cu Harap-Alb ca o recompensă a calităților acestuia, ci căsătoria este o consecință firească a iubirii pe care cei doi tineri au descoperit-o pe drumul de întoarcere către curtea lui Verde-Împărat.

X. Naratorul

Naratorul este principala instanță narativă a unui text epic. Acesta reprezintă un „alter ego” al autorului, constituindu-se într-un mediator între autorul abstract și cititorul abstract.

Naratorul este, în *Povestea lui Harap-Alb*, obiectiv, deoarece narează la persoana a III-a. Obiectivitatea nu este însă totală, deoarece în text sunt prezente intervenții subiective, concretizate în comentarii și reflecții asupra întâmplărilor sau personajelor („*Fiul craiului, văzându-se prins în clește și fără nici o putere, îi jură credință...*”), precum și în adresări directe către cititori („*Dar ce-mi pasă mie, eu sunt dator să-mi spui povestea și vă rog să m-ascultați*”; „*Dar iar mă întorc și zic: mai știi cum vine vremea?*”).

Perspectiva narativă este „din spate”, deoarece naratorul știe mai mult decât personajele, fiind un **narator omniscient, omniprezent**. Focalizarea este externă, surprinzându-se doar comportamentul, reacțiile personajelor, iar evenimentele sunt prezentate din perspectiva unui observator.

Focalizarea narativă este un concept care definește raportul narator-personaj-cititor.

Focalizarea externă presupune un narator care relatează evenimente exterioare, oferind cititorilor, în mod obiectiv, informații despre comportamentul, acțiunile și caracteristicile protagonistului.

Originalitate:

! Spre deosebire de basmele populare, în scrierea lui Creangă narațiunea se îmbină cu dialogul, a cărui funcție nu este doar de a dramatiza acțiunea și de a caracteriza personajele, ci și de a asigura progresia evenimentelor (vezi scena din camera încinsă). Prin aceasta se obține **caracterul scenic al textului**.

Subiectul operei literare reprezintă o succesiune de evenimente organizate după un anumit tipar narativ.

Construcția subiectului din basmul *Povestea lui Harap-Alb* respectă caracterul stereotipic și monotipic al basmului popular, despre care vorbea Vladimir Propp în *Morfologia basmului*.

Ațiunea este lineară din punct de vedere cronologic și pluriepisodică. Aceasta pornește de la o **situație inițială**, de echilibru (un crai avea trei feciori), **perturbată** de sosirea scrisorii de la Verde-Împărat, care anunță o **pagubă**: lipsa unui succesor la tron. După eșecul fraților mai mari, mezinul, urmând sfaturile Sfintei Duminici, **depășește** proba tatălui și **pleacă de acasă**. Craiul îi formulează fiului său câteva **interdicții**: să nu se întoarcă acasă în caz de nereușită și să nu se întovărășească cu omul spân și cu omul roș.

Neavând experiență și nici încredere în forțele proprii, feciorul de crai **încalcă interdicția** tatălui, acceptând tovărășia Spânului, pe care îl ia ca slugă.

Spânul află informații despre scopul călătoriei crăișorului. **Își înșală victima**, pe crăișor, convingându-l să coboare în fântâna răcoroasă. Spânul îl închide pe feciorul de crai în fântână, promițându-i că-l va elibera dacă vor schimba rolurile, iar tânărul îi va deveni slugă.

Ajunși la curtea Împăratului Verde, **Spânul îl pune pe Harap-Alb la încercare**, cerându-i să aducă salată din Grădina Ursului, pietrele nestemate din Poiana Cerbului. În depășirea probelor personajul este ajutat de Sfânta Duminică și de cal. Cea mai dificilă probă se dovedește a fi aducerea fetei Împăratului Roșu, deoarece presupune parcurgerea unui nou set de încercări, impuse de această dată de Împăratul Roșu. În rezolvarea sarcinilor, protagonistul este ajutat de furnici, albine și de cei cinci uriași: Gerilă, Setilă, Flămânzilă, Ochilă, Păsări-Lăți-Lungilă, astfel că, în final, împăratul este obligat să-i dea fata.

Harap-Alb se întoarce la curtea lui Verde-Împărat cu fata, care **îl demască pe Spân**, dezvăluind tuturor adevărata identitate a slugii. În consecință, Spânul îi taie capul fiului de crai, eliberându-l în acest mod de jurământul făcut la fântână.

Calul îl ucide pe Spân, pedepsindu-l pentru că i-a omorât stăpânul și prietenul. Fata de împărat **îl învie pe Harap-Alb**, cu ajutorul apei vii, al apei moarte și al celor trei smicele de măr dulce, iar eroul se **căsătorește și este înscăunat împărat**.

Ca în orice basm, și în *Povestea lui Harap-Alb* sunt prezente o serie de **clisee compoziționale**, precum:

- formulele inițiale;
- formulele mediane („se cam duc la împărăție, Dumnezeu să ne ție, că cuvântul din poveste înainte mult mai este”), prin care se menține atenția cititorilor și se face legătura dintre episoadele narative;
- formulele finale;

- cifrele magice: 3 – **trei** feciori, **trei** fete, **trei** smicele;
- obiectele magice: apa vie și apa moartă și cele **trei** smicele de măr dulce;
- personajele ajutătoare: calul, Sfânta Duminică, furnicile, albinele, cei cinci uriași;
- donatorii: tatăl, Regina furnicilor, Regina albinelor;
- personajele cu puteri supranaturale: Gerilă, Setilă, Flămânzilă, Ochilă, Păsări-Lăți-Lungilă.

XII. Incipitul

Incipitul este formula introductivă/fragmentul introductiv care are o anumită semnificație tematică, ideatică sau compozițională, fiind menită a media între lumea exterioară și cea a textului.

Incipitul în *Povestea lui Harap-Alb* este reprezentat de formula inițială: „*Amu cică era odată, într-o țară...*”, al cărei rol este de a realiza legătura dintre planul realității și cel fabulos.

În cadrul formulei inițiale se observă distincția dintre timpul povestirii (redat prin adverbul de timp „*amu*”) și timpul povestit (redat prin imperfectul „*era*” și adverbul de timp „*odată*”), timpul mitic al evenimentelor.

Elementele de originalitate ale formulei inițiale sunt reprezentate de prezența structurii „*cică*”, prin care se arată că naratorul nu își asumă veridicitatea întâmplărilor, și de lipsa comparației „*ca niciodată*” (din formula basmului popular „*a fost odată ca niciodată*”) ce conduce la pierderea unicității evenimentelor. Se pune astfel în evidență, încă de la început, **caracterul realist** al textului.

În **incipit** sunt prezentate și **reperele spațio-temporale** „*o țară*” și „*odată*”, ambele situate în sfera vagului, a ambiguității și a nedeterminării, asigurând universalitatea evenimentelor și a personajelor. Totodată este surprinsă situația de echilibru: un crai avea **trei** feciori.

XIII. Finalul

Finalul reprezintă formula de încheiere a unei opere literare, care are o anumită semnificație în interpretarea acesteia, punând în evidență viziunea autorului asupra lumii prezentate.

Finalul basmului *Povestea lui Harap-Alb* este unul închis, reprezentat de victoria binelui asupra răului, prin uciderea Spânului de către cal. De asemenea, este un final fericit, fiul de crai încheindu-și călătoria inițiată prin care și-a dobândit calitățile de erou și fiind recompensat atât prin căsătoria cu fiica Împăratului Roșu, cât și prin dobândirea împărăției unchiului său.

Basmul se încheie cu surprinderea dimensiunilor hiperbolice ale nunții împărătești, nuntă unde a participat naratorul însuși, care se autocaracterizează ironic, descriindu-se drept: „un păcat de povestărie, fără bani în buzunariu”.

Formula de încheiere („Și-a durat veselă ani întregi, și acum mai ține încă, cine se duce pe acolo bea și mănâncă, iar pe la noi cine are bani bea și mănâncă, iar cine nu se uită și rabdă.”) are rolul de a realiza transferul cititorului din universul fabulos, unde totul este posibil, în universul real. Formula cuprinde și o succintă reflecție asupra realității sociale, punând problema inechității sociale, ceea ce reprezintă o marcă a originalității lui Creangă.

Relația dintre incipit și final pune în evidență organizarea simetrică a textului, formula inițială și cea finală realizând legătura dintre universul fabulos al operei și universul real al cititorului. Totodată, aceasta surprinde originalitatea scriitorului care se îndepărtează, prin note realiste, de stereotipia formulelor consacrate ale speciei.

XIV. Repere spațio-temporale

Reperele spațio-temporale nu sunt precizate cu exactitate în acest basm, cu scopul generalizării mesajului operei.

În expozițiune se menționează, ca **timp al acțiunii**, adverbul „odată”, care fixează evenimentele în atemporalitate, iar **spațiul** este „o țară”, adică împărăția craiului. Pe parcursul desfășurării acțiunii sunt specificați mai mulți **indici spațiali**, care dobândesc o valoare simbolică: **podul, pădurea, fântâna, curtea Împăratului Verde și curtea Împăratului Roșu.**

Podul pe care crăișorul îl trece în drumul său spre Verde-Împărat are rolul de a lega universul cunoscut, împărăția craiului, în care greșelile nu sunt aspru sancționate, de universul necunoscut, unde fiecare greșală are consecințe grave (de exemplu, încălcarea interdicției tatălui conduce la transformarea crăișorului în slugă a Spânului). De asemenea, **podul** (atât podul unde îl așteaptă tatăl deghizat în urs, cât și cel pe care trece alaiul albinelor) marchează, în plan simbolic, trecerea de la imaturitate, inocență la maturitate, dar, în același timp, și o trecere de la o etapă existențială la alta. Traversarea podului înseamnă pătrunderea într-o lume diferită de cea în care trăise până atunci protagonistul, o lume cu reguli proprii, în care acesta se întâlnește cu Răul – reprezentat de Spân și de Împăratul Roșu – și cu supranaturalul – reprezentat de Gerilă, Setilă, Flămânzilă, Ochilă, Păsări-Lăți-Lungilă.

Pădurea prin care tânărul rătăcește este **pădurea-labirint**, simbol ambivalent al morții și regenerării. Rătăcirea prin pădure echivalează cu o căutare a unei identități proprii, iar încălcarea interdicției tatălui trădează nevoia de a-și conduce singur viața și de a face propriile greșeli.

Fântâna este una atipică, deoarece nu are roată, este ispititoare și reprezintă, prin răcoarea pe care o oferă, un alt tărâm, diferit de cel în care se afla crăișorul. Coborârea în fântână reprezintă, de fapt, coborârea în infern, care are valoare inițiativă, personajul descoperind adevărata față a Spânului. În același timp, coborârea în fântână echivalează și cu un botez, protagonistul primind de la Spân un nume, care îl individualizează și îi definește noua identitate, cea de slugă. Numele de Harap-Alb este un oximoron care indică statutul de slugă de origine nobilă, dar și drumul pe care personajul îl are de parcurs, de la necunoaștere, inocență, la cunoaștere și maturizare.

XV. Caracterizarea personajelor

Personajul (lat. *persona* care înseamnă „mască”; „rol”; „actor”) este instanța narativă prin care autorul își exprimă în mod indirect gândurile, ideile, sentimentele. Acesta este o reprezentare a unei categorii umane (sociale/psihologice) surprinse prin intermediul unui șir de evenimente la care participă.

Harap-Alb

Harap-Alb este **personajul principal** al basmului, deoarece în jurul său se construiește toată acțiunea. Este un personaj real, pozitiv, dinamic, întrucât se schimbă pe parcursul acțiunii, evoluând de la statutul de fiu al craiului la cel de împărat. Pentru aceasta, Harap-Alb parcurge trei tipuri de călătorii: **călătoria inițiativă**, **călătoria de verificare** (în care demonstrează că a învățat din experiențele anterioare și și-a format personalitate de erou) și **călătoria de înapoiere** (ce consfințește statutul de erou și recunoașterea acestuia de către ceilalți).

Cele trei călătorii sunt marcate prin morțile/învierile rituale: una care îi asigură personajului o identitate temporară, de slugă a Spânului (**Harap-Alb**), și una finală, de împărat.

Personajul este **caracterizat, în mod direct**, de către narator („boboc în felul său”, „slab de înger”, „mai fricos ca o muiere”) și de Sfânta Duminică („luminat crăișor”), toate aceste structuri indicând lipsa de experiență și naivitatea eroului. Caracterizarea Sfintei Duminici pune de la început în evidență caracterul de „ales” al personajului, anticipându-i destinul.

Caracterizarea indirectă se realizează prin fapte, relația cu celelalte personaje, nume și limbaj.

Harap-Alb este mezinul craiului, care pleacă într-o călătorie spre Verde-Împărat, menită nu a-i confirma calitățile excepționale, ci a-i forma personalitatea și a determina și facilita cunoașterea de sine.

Statutul inițial al personajului

Inițial, Harap-Alb este un tânăr lipsit de curaj și neîncrezător în forțele proprii, care suferă din cauza cuvintelor aspre ale craiului și se rușinează a-i spune tatălui că vrea să plece și el în călătorie, precum frații mai mari. Durerea tatălui este resimțită cu putere de mezin și este cu atât mai mare, cu cât acesta pare a nu găsi nicio soluție pentru a o atenua. Starea personajului este trădată de reacțiile sale: „fiul cel mic, făcându-se atunci roș cum îi gotca, iese afară în grădină și începe a plânge în inima lui”.

Milostiv, crăișorul îi dăruiește bătrânei cerșetoare un bănuț, fiind răsplătit cu sfaturi pentru reușita călătoriei. Superficial, crăișorul nu este capabil a distinge sacral de profan, esența de aparență, nerecunoscând-o pe Sfânta Duminică în bătrâna cerșetoare. Lipsit de experiență, repetă greșeala și în momentul alegerii calului, primind o primă lecție de la acesta, și anume că fiecare greșeală se sancționează, iar prietenii trebuie cunoscuți și acceptați cu calități și cu defecte: „Ia, așa am amețit și eu, stăpâne, când mi-ai dat cu frâul în cap, să mă prăpădești, și cu asta am vrut să-mi răstorc cele trei lovituri. Vorba ceea: una pentru alta. Acum cred că mă cunoști și de urât și de frumos, și de bătrân și de tânăr, și de slab și de puternic”. Încurajat de cuvintele bătrânei, Harap-Alb îi cere tatălui să-i permită să-și încerce și el norocul, fără a avea aroganța fraților mai mari. Pentru el, a deveni succesorul unchiului său nu este un drept ereditar, ci o datorie de onoare pe care trebuie să o îndeplinească, pentru a spăla rușinea părintelui său. De aceea, drumul pe care pleacă este unul fără de întoarcere.

Orgolios, crăișorul îi promite părintelui său că nu se va întoarce în caz de nereușită, iar craiul, pentru a întări promisiunea, formulează o interdicție fiului („mi-i ca nu cumva să te întâlnești cu scârba în drum și să dai și tu cîntea pe rușine, c-ăpoi atunci curat îți spun că nu mai ai ce căuta la casa mea”), prin care îl unicizează în raport cu frații mai mari.

Cumpătat, mezinul nu promite reușita, ci vrea să-și încerce norocul, lăsându-și soarta în mâna divinității („Am să pornesc și eu într-un noroc, și cum a da Dumnezeu!”), intuind că aceasta este datoria sau misiunea pe care o are de îndeplinit („omul e dator să încerce”).

Curajos, dar mai ales determinat a-și duce la bun sfârșit misiunea, crăișorul depășește proba tatălui deghizat în urs și trece podul care-l conduce într-o lume necunoscută.

Drumul inițiativ

Crăișorul ascultă sfatul tatălui, respingându-l pe Spân de două ori și hotărând să găsească singur calea spre Verde-Împărat. Atunci când cărările se încurcă, iar alegerea devine imposibilă, protagonistul se vede nevoit să accepte propunerea Spânului și să-și asume împlinirea destinului: „n-am încotro; mort-copt, trebuie să te ieu cu mine, dacă zici că știi bine locurile pe aici.”